

Asia: VN/27065/2023

Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta poliisin ja eräiden muiden viranomaisten tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta.

Yhtenä tavoitteena esityksessä tuodaan esille poliisin tiedonsaantioikeuksien selkeyttäminen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen osalta. Tavoite on tärkeä ja kannatettava. Sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisen pyrkimyksenä ei ole estää poliisiviranomaista suorittamasta tehtäviään, mutta samalla asiakas- ja potilastietojen salassapitoa koskevia, lainsäädännössä asetettuja vaitiolovelvoitteita on noudatettava tarkoin. Lakiuudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi olisikin tärkeää, että ehdotettujen lakimuutosten selkeyttä tarkasteltaisiin ja arvioitaisiin edelleen. Yksittäisten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tulee kyetä soveltamaan säännöksiä yhdenmukaisesti, joten lainsäädännön selkeys ja tulkinnanvaraisten ilmaisujen välttäminen on erityisen tärkeää. Soveltajan näkökulmasta oman haasteensa tuo se seikka, että huomioon otettavaa sääntelyä tietojenvaihdossa poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon välillä sisältyy useisiin lakeihin.

Esimerkki tarkennusta edellyttävästä lainkohdasta on poliisilain ehdotetun 4 luvun 5 §:n 2 kohta, jonka osalta jää epäselväksi, miten lainkohdassa tarkoitettussa tilanteessa on tarkoitus toimia käytännössä – millä tavalla (oma-aloitteisen ilmoitusoikeuden puuttuessa) poliisiviranomainen saa tarvittavat alkutiedot tietopyynnön esittämiseksi. Sanamuotoa on myös tarpeen tarkentaa: viittaako

lainkohta tilanteisiin, joissa henkilön on ”perusteltua syytä epäillä aiheuttavan” käytöksellään vaaraa ihmisille tai omaisuudelle (rikosten ennalta ehkäiseminen) vai tarkoitetaanko lainkohdassa jo tapahtuneita tilanteita, joissa henkilö ”on aiheuttanut” käytöksellään vaaraa – tai mahdollisesti molempia. Nyt valittu sanamuoto ”aiheuttaa” on kontekstissaan tulkinnanvarainen.

Ehdotettu sääntely edellyttäisi myös nykyistä esitystä yksityiskohtaisempaa arviointia niistä vaikutuksista, joita sillä on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden perusoikeuksien kannalta. Vaikutustenarvioinnissa olisi syytä arvioida asiaa myös siltä kannalta, ettei sääntelymuutoksilla aiheuteta hoitoon pääsyn estymistä, ts. potilaan pitää voida uskaltaa tulla hoitoon ilman muita seurauksia.

Se, että sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä tapahtuneiden pahoinpitelyrikosten selvittäminen mahdollistuu aiempaa paremmin, on kannatettava ja tärkeä uudistus myös näiden tekojen kohteiksi joutuvien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten näkökulmasta. Uudistus on kannatettava myös työnantajan työturvallisuusnäkökulmasta.

Ehdotuksessa on todettu, että lakimuutoksilla ei olisi vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon resursseihin, mutta ne edellyttäisivät sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden koulutusta ja ohjeistusta uuden sääntelyn soveltamiseen. Mikäli lakimuutokset toteutuvat sellaisenaan, tämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille suunnattu tarkempi ohjeistus ja sitä koskeva koulutus ministeriövetoisesti (valtakunnallisella tasolla) olisi ehdottoman tärkeää. Koulutusta olisi tärkeä suunnata myös tietopyyntöjen esittäjille. Muutos aiempiin tiedonluovutusperiaatteisiin sekä tietopyyntöjä esittäviin tahoihin (Rajavartiolaitos ja Tulli) on siinä määrin olennainen, että konkreettisten esimerkkitalanteiden kuvaaminen ohjeistuksessa olisi tärkeää toimijoiden tukemiseksi käytännön soveltamistilanteissa.

Ohjeistuksessa tulee korostaa esitetyn tietopyynnön mahdollisimman tarkkaa muotoilua käsittelyn nopeuttamiseksi, esimerkiksi lainkohdan yksilöintiä ja sen ilmaisemista, että tietopyyntö perustuu nimenomaisesti päällystön kuuluvan poliisimiehen pyyntöön (poliisilain esitetty 5 §; rajavartiolaitoksen ja tullin osalta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyyntö). Olennaista on tunnistaa ja tuoda tietopyynnössä esille perusteet sille, että pyydetty tieto on lainkohdassa tarkoitettulla tavalla välttämätön. Välttämättömyyskriteerin soveltamiseen liittyvää tarkempaa ohjeistusta on siten tärkeää tuoda koulutuksessa ja sitä täydentävissä soveltamisohjeissa esille.

Ehdotetulla lakimuutoksella on jossain määrin arvioitava olevan resurssivaikutusta, koska poliisin ja muiden esityksessä tarkoitettujen viranomaistahojen tietopyynnot tulevat mitä todennäköisimmin lisääntymään.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sääntelyn selkeyttämiselle on tarve ja tavoite sääntelyssä on tärkeä. Edellä olevat seikat olisi kuitenkin syytä arvioida tarkemmin vielä jatkovalmistelussa.

Railamaa Jaana
Varsinais-Suomen hyvinvointialue - Konsernipalvelut